

NGỒI GIỮA MÙA THU NHỚ LÁ VÀNG

-đọc "CHUYỆN PHIỀM THẦY TU" của sư Toại Khanh-

TRẦN CẨM QUỲNH NHƯ'

Mùa Thu, sao lá không rơi?
Ngồi nghe vàng rụng vào thời xa xăm.
Giọt Ngâu rớt trúng chỗ nằm,
Em làm sao biết đời căm lạnh rồi !
(Thu xưa - Đynh Trầm Ca)

Tác giả mở đầu bằng những dòng sau: *"Tôi dĩ nhiên cũng có một thời tuổi trẻ, giai đoạn đòi hỏi gì cũng phải sòng phẳng rõ ràng: vui buồn, thương ghét, gần xa... Và mỗi thứ trong đó xô tôi về từng góc riêng của những tâm cảnh hỉ, nộ, ái, ố. Rồi thì tuổi đời chồng chất, cộng thêm hoàn cảnh sống đặc biệt, dần dần tôi nhận ra những thay đổi rất tự nhiên trong lòng mình"*.

Trời, sao lại có người hiểu rõ lòng mình đến vậy! Thú thật ngày còn trẻ, tôi là người rất rềglo, đâu phải ra đó. Mọi thứ trong tôi y hệt hình vẽ vòng tròn biểu tượng âm dương mỗi bên phân định biên giới đen trắng rõ ràng, không có xám tro, xám khói nhang, xám xanh, xám ciment hay xám lông chuột gì hết! Rồi sau mấy mươi năm

ngụp lặn trong dòng sông đời, quả thật lòng tôi dần thay đổi: Giờ thì chuyện đời không phải hai cộng hai là bốn mà nhiều khi nó là sáu là tám ngay cả là mười. Thế là trên vòng tròn âm dương của tôi, ngoài trắng đen đã xuất hiện vô số tông màu đậm nhạt khác nhau!

Thay đổi, không có nghĩa là tôi tự phá vỡ những nguyên tắc xưa nay của mình. Là người khắc kỷ, tôi vẫn tuân thủ triệt để những nguyên tắc của tôi, nhưng "thay đổi" vì tuổi tác giúp khoan dung hơn, cho tôi học cách bớt kết án tha nhân và biết cảm thông hơn nếu có ai đó vì lý do này hay lý do khác phạm lỗi hay vượt ra ngoài khuôn khổ. Tôi học cách trở thành một người già mở lòng và đôn hậu: Tôi đã sống với người già suốt từ tuổi thanh xuân cho đến khi tóc chớm bạc, nên tôi muốn một mai con cháu còn một hình ảnh đẹp để nhớ, thay vì yêu thương dần phai nhạt chỉ còn nỗi khổ tâm, oán trách và xa lạ khi phải chịu đựng mãi sự bảo thủ, chấp nhặt, vạch lá tìm sâu!

Nhưng sự thay đổi theo năm tháng về quan niệm cuộc đời để sống mở lòng hơn chỉ là một ý tưởng khởi đầu. Chủ điểm thú vị vẫn là "Ngồi giữa mùa thu nhớ lá vàng". Tác giả nhắc đến sự trùng hợp thú vị khi thi sĩ Nguyễn Bính chợt thốt:

Hôm nay có một du khách
Ở Ngự Viên mà nhớ Ngự Viên!
(Xóm Ngự Viên)

Và tám thế kỷ trước, nhà thơ Basho của Nhật cũng từng có cảm giác tương tự:

Đang ở Kyoto
Nghe tiếng chim gù
Mà nhớ Kyoto
Even in Kyoto
Hearing the cuckoo's cry
I long for Kyoto
(Bản dịch của Robert Hass trong The Essence Haiku)

Không phải kiểu tình trai gái "chưa xa đã nhớ", cũng không phải kiểu cay đắng ngui ngút nhớ về một quá khứ vàng son nên cảm thấy lạc lõng và xa lạ ở chính nơi mình đang sống, "Ngồi giữa mùa thu nhớ lá vàng" đưa ra một khái niệm "gần" và "xa" trong tâm tưởng một người.

Thật vậy, có bao giờ một chiều thu bạn ngồi một mình bên hiên nhà, gió lạnh xoáy lên bao nhiêu là lá vàng nhưng bạn lại thấy lòng bình yên ấm áp? Ngược lại có bao giờ quanh bạn không bao giờ thiếu vắng người thân nhưng lòng bạn luôn cảm thấy khắc khoải cô đơn?

Và nữa, sao một người đã khuất vẫn luôn làm tâm trí vấn vương: Đây món cô ấy thích, tác giả cô ấy ưa đọc, loại phim cô ấy hay xem... Đây món quà cô ấy tặng ta, kia bụi hoa cô ấy đã trồng...

Ngược lại sao một người luôn hiện diện bên ta, sống sờ sờ cùng ta nhưng với ta họ vẫn vô hình như người khuất mặt, thậm chí khi họ nói chuyện, họ bông đùa, họ pha trò, ta vẫn thấy nhạt nhẽo không buồn để vào tai?

Như vậy "xa" hay "gần" không do khoảng cách địa lý, mà nó tồn tại do khoảng cách quá xa của những tâm hồn! "Nó tồn tại vì ta nghĩ đến nó"; "Trong tâm tưởng chúng ta, một khuôn mặt bên cạnh hay ngoài ngàn trùng, thật ra vẫn luôn giống nhau về khoảng cách" (Sư Toại Khanh).

Thì ra đó chẳng qua là tính tương đối của hai khái niệm thời-không.

"Thấy được tính ảo hóa trong những cái mình vẫn cho là thật, chắc chắn ta được an lạc hơn nhiều" (Sư Toại Khanh).

"Xa" và "Gần" chỉ là ý niệm, vậy còn "hiện tại" đối với "quá khứ" thì sao? Mỗi khoảng thời gian với ta có ý nghĩa gì nổi trội hơn? Thông thường, quý giá là những gì đã mất. Sống không biết trân trọng nhau, chết đi mới hiểu được chân tình. Một mối tình dang dở luôn đẹp nhất, dù cùng đôi trái gái đó lấy nhau chưa chắc không thất vọng về nhau.

Thư viết đùng xong, thuyền trôi chớ đỡ
Để ngàn xưa lơ lững với ngàn sau
(Ngập ngừng - Hồ Dzếnh)

Bao nhiêu người không biết trân quý hiện tại mà chỉ dành cả đời nhớ tiếc vàng son rồi thả mỗi bất bóng, mà khổ, chỉ khi mỗi thật sự mất rồi ta mới ngỡ ngàng nhìn cái bóng trong lòng tay. Do vậy, đã đi vào khuôn mẫu và gần như thành trào lưu thời thượng những câu nói "kim chỉ nam" mang tính hết sức tích cực: "Hãy vui với phút giây hiện tại", hay "Hãy sống với thời khắc bây giờ". Những lúc khổ sở cùng cực, tôi hay nghĩ phút giây hiện tại có tốt đẹp thì mới vui được, chớ sống trong cùng khổ, bệnh tật, đau đớn, sợ hãi hay đọa đày, liệu có thể vui sống được chăng?

Tôi có ông anh rể, lúc ảnh đã là con cá bơi lội thỏa thuê bên kia đại dương, ảnh hay gởi thơ về khuyên cả nhà "Quảng gánh lo đi và vui sống". Chị em tôi bực mình nói lên: "Không biết hồi còn dở khóc dở cười, dở ông dở thằng sau những chán song, ảnh có quảng gánh lo đi và vui sống?". Thiết tình muốn mời Dale Carnegie về sống cho biết mùi đời (Chỉ Dale Carnegie thôi, chớ dịch giả Nguyễn Hiến Lê thì có lẽ cuối đời đã một mình mỉm cười cay đắng khi nhớ lại nội dung quyển sách ông đã dịch!).

Bao nhiêu mơ mà đắng,
Bao nhiêu quế mà cay,
Đắng cay trút xuống bàn tay,
Nắm tay lần chót thuyền quay mũi rồi.
(Chén rượu đôi đường - Vũ Hoàng Chương)

Cuộc sống quanh tôi nó buồn gì đâu! Không biết thế gian buồn như nó vốn buồn, hay chỉ tại tôi chim sợ cành cong nên nhìn đâu cũng chẳng thấy có gì vui! Tôi "Kỷ nhân ưu thiên" người nước Kỷ cứ lo trời sập, nhứt là vào thời điểm này, mỗi khi nghe tiếng còi xe cứu thương ré inh tai, thiết tình cảm giác bất an cứ đè nặng trong lòng. Trong nghịch cảnh, nên bình tĩnh đối diện và tìm giải pháp thỏa đáng, nhưng cứ coi như không, quả thật khó quá. Vì được vậy chỉ có thể là Phật, hoặc vô cảm đến mức đáng "ngưỡng mộ" !

Thơ thần, luôn ở trên mây và ngòi đây nhớ xưa là thuộc tính con người tôi: Nghe tiếng nước robinet róc rách chảy lại nhớ tới quãng đời thơ dại, mỗi hè có con bé tính

trầm lặng có thể ngồi hàng giờ bên dòng kinh đào nhỏ chảy qua vườn Nội, nhìn không chán những đợt sóng xô nhau vào bờ khi xà lan chở lúa tới nhà máy xay bên kia bờ kinh, ngắm mãi mê những đóa lục bình tím cà trôi băng băng giữa dòng nước đục lờ, hay mê mẩn ngó mấy con cá lìm kìm trắng muốt lặn quăng bên bờ nước. Một nửa thế kỷ đã trôi qua, khi trở lại tôi sửng sờ khi dòng kinh biến mất! Ngay cái nơi xưa nước cuộn cuộn chảy, giờ là mặt đất xám mốc với trụ nước phong tên tro bụi, thô kệch và vô cảm bên bụi chuối xác xơ, mấy con gà thả sức bơi vô vọng trong đám sả nghiêng ngã...

Cũng vậy, nghe tiếng còi xe bấm inh ỏi một cách kém ý thức, thô bỉ và tiền sử khi đèn xanh vừa mới bật, lại nhớ về một Sài Gòn xưa bình yên và hiền hòa. Nhớ con đường Tú Xương xưa yên ắng như lúc nào cũng ngái ngủ, đường Phan Đình Phùng xưa san sát những biệt thự sang trọng kín đáo lấp ló sau vườn cây ụ tịch... Những con đường dễ thương thỉnh thoảng lại vàng ươm lê ki ma như những con mắt ngây thơ trong vòm cây xanh mượt, hay lác lác từng chùm xoài nhỏ bên tường rào, những cây khế lẳng mạn trải hoa tím vĩa hè, mấy cây vú sữa lão vui đùa khoe những chiếc lá khi nâu khi xanh trong buổi chiều lộng gió, thỉnh thoảng phơ phất trên cành vài cái tổ nhỏ nhỏ líu ríu chim non...

Buồn. Sao cứ nhớ hoài một Sài Gòn rất văn minh mà hiền lành quy củ...

Gẫm lại dường như cả cuộc đời tôi đều ngồi giữa mùa thu mà nhớ lá vàng, như Tiêu Phong đứng giữa hai bờ Khiết Đan và Trung Nguyên mà nhớ A Châu quay quắt, như một dư âm thất bại mơ hồ, một sự bất lực bẽ bàng trong cuộc sống. Xét theo đời, tôi là một người không biết cách sống. Suy theo đạo, lại càng nặng nghiệp duyên!

Cứ nghe hoài câu hát của Vũ Thành An: *"Hãy cố vươn vai mà đứng, tô son lên môi lạnh lùng. Hãy cố yêu người mà sống, lâu rồi đời mình cũng qua"*.

Ừ, quả thật lâu rồi đời mình cũng qua. Nhưng không biết tại đời không thương dễ hay tại cái tánh Lâm Đại Ngọc tới chết không bỏ, mà tôi cố hoài không yêu nổi đời!

Trần Cẩm Quỳnh Như